Høringssvar – forslag til ny åndsverkslov.

Byggetegninger – Også tegninger uten verkshøyde bør få vern.

Arkitekt-/bygge-tegninger bør få et vern uansett om krav til verkshøyde er oppfylt, eller ikke. Tegninger uten verkshøyde bør få et begrenset vern på lik linje med fotografiske bilder. Dagens lov skiller på bilder med og uten verkshøyde, fotografisk verk og fotografisk bilde. Det burde man også gjør med tegninger.

Det virker ulogisk at et «feriebilde» er vernet mot eksemplarframstilling og offentliggjøring når tegninger uten verkshøyde ikke har samme vern. Tegninger kan være meget tidkrevende blant annet for å kunne vise hvordan man skal bygge/løse de stadig mer «akrobatiske» byggverk. Endring av byggeteknisk forskrift med nye strengere krav bidrar også til at detaljeringsgraden må være høyere nå enn før for å vise utførelse som resulterer i at krav er oppfylt. Det ligger derfor mye arbeid bak. Derfor bør alle tegninger få en eller annen form for vern.

Disse tekniske detaljene oppfyller ikke krav til verkshøyde (eller?), og det er det ikke sikkert at alle detaljer satt sammen til et komplet bygg gjør heller. Det føles derfor ikke rett at andre benytter tegningene vederlagsfritt uten å ha fått samtykke. Jeg har forstått det sånn at markedsføringsloven § 2 kan gi tegninger vern uavhengig av verkshøyde, med at dette bare gjelder næringsdrivende. Privatpersoner kan vri seg unna.

Offentleglova - offentliggjøring og bruk/«stjeling» av tegninger.

Dette er fra hjemmesiden til en av landets kommuner:

Offentleglova skal legge til rette for en åpen og demokratisk offentlig forvaltning. Målet er å styrke informasjon- og ytringsfriheten, demokratisk deltakelse, den enkeltes rettssikkerhet, tilliten til det offentlige og allmenhetens kontroll av det offentlige. Loven skal også legge til rette for viderebruk av offentlig informasjon.

Kommunens informasjonsplikt

- *Enhver som ber om det har rett til informasjon om hva slags behandling kommunen som behandlingsansvarlig foretar når det gjelder personopplysninger. Se videre personopplysningslovens §18.*
- *Kommunen har en aktiv informasjonsplikt i forhold til den det innsamles personopplysninger om (den registrerte). Se videre personopplysningslovens §19.*

På mer generelt grunnlag gjør kommunen oppmerksom på at all inngående og utgående post, med unntak av dokumenter som omfattes av § 7 punkt a til f i forskrift til Offentleglova, blir lagt tilgjengelig for publikum og presse på kommunens nettside.

Offentleglova gjør at kommuner legger ut byggesøknader, med tegninger som vedlegg, i sine innsynsverktøy som nedlastbare pdf'er, fritt tilgjengelig for de som måtte ønske å forsyne seg av dem. I deler av byggebransjen er «stjeling» av tegninger svært utbredt. Det gjelder både profesjonelle og private aktører. Jeg skal ikke påstå at alle disse finner tegningene i kommunenes innsynsverktøy, men det er en lett tilgjengelig kilde for noen. Mange tror at bruk av andres tegninger er helt lovlig … spesielt når man får (nedlaster) dem «gratis».

Verkshøyde – «måleproblematikk» og misforståelser.

Krav om verkshøyde er greit å ha. De sakkyndige er uenige, men kan gi retten innspill. Hvis man ikke har noen egne referanser, eller forhold til verkshøyde, men velger å «adoptere» argumentene til en av de sakkyndige, blir det da egentlig retten som avgjør? Jeg ser ikke noe feil i å velge å høre på den ene eller den andre sakkyndige, men avgjørelsen blir mer eller mindre 50/50. Og med andre sakkyndige, eller dommere, kan saken gå den andre veien. Det jeg prøver å si er at det blir litt tilfeldig om retten kommer fram til om verkshøydekravet er oppfylt elle ikke. Det er ikke lett å enes om hvordan man skal måle originalitet og individuell åndsvirksomhet. Hva skal man måle? Hva skal man måle med? Og hvor mye må man måle før grensen for verkshøyde er passert?

Jeg har studert noen avgjørelser som har blitt tatt de siste årene. I en sak skulle man avgjøre om et typehus er et åndsverk. De sakkyndige er uenige. Som i alle de andre sakene jeg har kommet over. Den ene dommeren snakker om at karnapp med saltak kan gi ståhøyde under skråtak – en funksjon. Og at man ikke kan verne funksjonelle løsninger på grunn av at dette begrenser andres muligheter til å finne praktiske og funksjonelle løsninger. Derfor mener dommeren at kravet til verkshøyde ikke er oppfylt.

Karnapp med saltak og ståhøyde under skråtak er etter min mening originalt nok. Gir man arkitekter, eller andre som kjenner disse elementene, beskjed om å tegne det dommeren beskriver vil man få veldig mange forskjellige tegninger. Tegningene vil vise noe vi ikke har sett før - altså originalt.

Med bakgrunn i den beskrivelsen dommeren gir burde konklusjonen derfor vært at huset har verkshøyde. Problemet her er at huset ikke har disse elementene. I alle fall ikke etter de definisjoner jeg har på bygningers forskjellige elementer. Det er også et problem. De forskjellige elementene har ulike navn rundt om i landet. Det gir også rom for misforståelser.

De fleste kjenner til: «Det er bedre med én fugl i hånden enn 10 på taket.» Det handler hverken og fugler eller tak.

I visse deler av landet sier man at man har en hund på taket. Da snakker de ikke om den typen som bjeffer, men et konstruksjonselement på et tak som jeg omtaler som ark. Og da mener jeg ikke ark som i Noahs ark, eller det du ser på nå hvis du har skrevet ut dette på papir.

Sakkyndig, dommere og «tegningsspråket».

Hvilken erfaring, utdanning, kvalifikasjoner eller referanser må man ha for å kunne være sakkyndig på verkshøyde? Verkshøydekravet går jo på smak og behag rundt hva som er originalt eller ikke. Det kan alle mer eller mindre ha et forhold til, men det vil være mange forskjellige begrunnelser på hvorfor, eller hvorfor ikke det er originalt nok til å oppnå verkshøyde.

Dette handler om man kan «språket» som er benyttet i verket og hvilke referanser man har. De fleste kan lese en bok og skille den fra en annen de har lest. Grunnen til dette er at alle kan språket så godt at de kan si at fortellingen i den ene boka er unik og ulik de andre bøkene man har lest. Og når det gjelder bøker er det sjelden et tema om det er et åndsverk, eller ikke. Et spørsmål i ny og ne kan være om det er plagiat, eller hvem som har opphavsretten.

En person kan si at alle bøker handler om det samme. Mord, svik og bedrag. Og et kort sammendrag av mange bøker kan sikkert beskrives som det. Og på bakgrunn av dette kan den personen konkludere med at de ikke er åndsverk. En annen person som har lest flere sjangre, og som merker seg alle detaljer vil konkludere annerledes.

Musikk har også de fleste et forhold til. Vi klarer å skille den ene sangen fra den andre. Og når det kommer til musikk så er det også sjelden et spørsmål om det er et åndsverk, eller ikke. Det tvistes en gang i blant om plagiat og hvem som har opphavsretten. Dette handler om at vi klarer å høre forskjell på låtene. Her må jeg innrømme at jeg kan få problemer. Hvis jeg hadde hørt 10 sanger fra visse sjangere ville jeg sagt at den første er et åndsverk og de 9 andre er plagiat. Det interesserer meg rett og slett ikke. Ørene vil ikke «høre» noen annet enn fellestrekkene, og det er fellestrekkene som gjør at jeg ikke liker sjangeren. Derfor vil jeg konkludere med plagiat eller ikke åndsverk.

Formen verket kommer i har også betydning. Hvis jeg hadde fått en melodi i form av et noteark. Ville jeg hatt problemer med å si om melodien er et åndsverk. Jeg klarer ikke å «lese» noter. En person som kan lese noter vil kunnet nynne melodien og på bakgrunn av dette si om melodien er et åndsverk eller ikke.

Tegninger vil for andre være det samme som et noteark er for meg. De vil se strekene satt sammen til et bygg, og kan på bakgrunn av det si at det er en byggetegning. På samme måte som jeg ser notene på arket, og kan si at det er en melodi. Noe mer enn det kan jeg ikke si, for jeg kan ikke å lese noter. En 2-dimensjonal svart-hvitt-tegninger er ikke like lett å «lese» som et ferdig bygg. En melodi i form av noter på et ark er uforståelig for mange i forhold til å høre melodien fremført.

Hvis man skal kunne «lese» tegningen må man kunne «tegningsspråket». Hadde alle som skal avgjøre om en tegning har verkshøyde kunnet «tegningsspråket» like godt som de kan lese en bok eller høre musikk, ville flere tegninger fått status som åndsverk. I dag virker kravet noe høyt og tilfeldigheter spiller inn på grunn av «språkproblemer».

Hvis jeg går en tur gjennom et boligfelt og får spørsmål om jeg har sett noen originale/spesielle bygg kan jeg sikkert peke ut noen eksempler. Det er fordi jeg tegner bygg, har interesse for bygg, har sett mange bygg og merker meg forskjellene. Andre som går en tur gjennom det samme boligfeltet vil sikkert svare at: «Det var bare vanlige hus». Personen kan ha sett flere bygg enn meg, men har ikke «studert/lest» dem på samme måte som andre gjør.

Dette tror jeg er litt av problemet når verkshøyde skal avgjøres. Man har ikke «lest» nok tegninger, eller «lest» dem grundig nok, til at man har noe å sammenligne dem med. Man har heller ikke alltid evnen til å se for seg det ferdige bygget. Det blir som å avgjøre om musikk er åndsverk ut fra notene til melodien.

Det at flere tegninger eventuelt blir åndsverk vil ikke begrense folk sine muligheter til å få bygget. Mange benytter dette som et argument for å ikke gi status som åndsverk fordi de mener dette monopoliserer løsninger. Et hus med lav originalitet kan få et smalere vern enn ett med stor originalitet. Begge kan uansett være åndsverk, men for tilfellet med lav originalitet kan man bevege seg nærmere i arkitektur og løsninger før det grenser til plagiat. Og jeg vil tro at de fleste opphavsmenn ikke ser det som negativt å tjene penger på sine verk. Så det vil ytterst sjeldent være noe problem å få kjøpt tegningene, eller få samtykk til å benytte dem, hvis man ønsker å bygge et tilsvarende hus som noen har tegnet før. Utvidet vern, eller senket verkshøyde, vil ikke monopolisere løsninger og begrense muligheter til å bygge.

Oppsummering.

Verkshøydekravet er litt sånn «flytende». I visse saker er det ingen tvil, men da er også originaliteten svært så tydelig … for alle. Problemet er at disse legger «lista» så høyt at tegninger med lavere originalitet blir feid av banen. Originalitet som ikke er «synlig» for de som skal ta avgjørelsen på grunn av «språkproblemer».

Det er ikke alle som lager musikk som Elvis, Beatles, Rolig Stones, Michael Jackson osv., men musikken (håper ikke jeg tråkker på noen tær nå …) til Sputnik, eller årets mye omtalte russelåter, er allikevel åndsverk.

Du må tenke sjæl, som Trond Viggo sang. Jeg håper det blir sånn at man også må tegne sjæl (eller kontakte rettighetshaver) hvis man ønsker en kopi av en tegning uten verkshøyde. For det føles ikke riktig at man fritt kan «stjele» tegningen, fremstille eksemplarer og offentliggjøre den (som man faktisk gjør ved å benytte dem i byggesøknad på grunn av Offentleglova) uten at opphavsmann får vederlag eller har gitt samtykke.

Tegninger bør derfor ha et vern, minst på linje med fotografiske bilder, selv om verkshøyden ikke er til stede. Det bør ikke være noe vanskeligere å få et vern av tegninger enn det er å «knipse» et fotografisk bilde.

Takk for oppmerksomheten!